

PROBLEMY WSPÓŁCZESNEJ GOSPODARKI ŚWIATOWEJ

PRACE I MATERIAŁY INSTYTUTU HANDLU ZAGRANICZNEGO NR 26

Praca zbiorowa pod redakcją Hanny Treder

Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Sopot 2008

Spis artykułów (streszczenia):

S. Antkiewicz, Konsekwencje istnienia i ewentualnej likwidacji podatku od dochodów i kapitałów pieniężnych

Konstrukcja podatku od dochodów z kapitałów pieniężnych składa się w Polsce z dwóch elementów. Pierwszym elementem jest wprowadzony 1 grudnia 2001 r. podatek od oszczędności. Drugim elementem opodatkowania kapitałów pieniężnych w Polsce jest wprowadzony 1 stycznia 2004 r. podatek od zysków kapitałowych. Stawka obu wynosi 19 procent.

W pierwszym kwartale 2008 r. zapoczątkowana została w Polsce dyskusja na temat zniesienia opodatkowania dochodów z kapitałów pieniężnych. Stąd też celem niniejszego artykułu jest analiza następstw wprowadzenia powyższego opodatkowania oraz konsekwencji ewentualnej rezygnacji z tej daniny publicznej. Artykuł przedstawia również formy oszczędzania skonstruowane pod kątem optymalizacji obciążeń podatkowych.

J. Bednarz, Wewnętrzne źródła przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw

Przewaga konkurencyjna jest pojęciem kluczowym nie tylko we wszystkich teoriach konkurencji, ale także stanowi zasadniczy, „rdzeniowy” przedmiot rozważań dotyczący funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw w ogóle. Konkurencyjność jest niejako właściwością przedsiębiorstw związaną z otoczeniem, w którym działa, a proces dostosowywania się podmiotów gospodarczych do wymogów rynkowych jest stały i permanentny. Czynniki mające wpływ na poziom konkurencyjności przedsiębiorstwa mogą mieć charakter wewnętrzny oraz zewnętrzny. Kryterium podziału jest rodzaj podejmowanych decyzji przez przedsiębiorstwo. Czynniki te mogą wpływać zarówno na rozwój danego przedsiębiorstwa, jaki i mogą stanowić barierę jego rozwoju, powodując w konsekwencji spadek poziomu konkurencyjności. Niniejsze opracowanie koncentruje się na wewnętrznych źródłach przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw, a więc tych, które tkwią bezpośrednio w przedsiębiorstwie.

R. Chmieliński, Wpływ Chin na handel światowy i żegluga

Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat światowa żegluga przechodziła poważne zmiany, będące w ścisłym związku z postępującym zjawiskiem globalizacji oraz znaczącą restrukturyzacją przemysłową w skali światowej. Analitycy rynków żeglugowych są zgodni w przekonaniu, że determinantą kierunków rozwoju żeglugi światowej w najbliższych latach

będzie Azja, przy czym najważniejszym krajem i „głównym rozgrywającym” w regionie z pewnością są i z dużym prawdopodobieństwem pozostaną Chiny.

W 2006 r. gospodarka chińska dołączyła do grona czterech największych gospodarek świata, po USA, Japonii i Niemczech, wyprzedzając Wielką Brytanię, Francję i Włochy. Wartościowo obroty chińskiego handlu zagranicznego w 2007 r. wyniosły ponad 2,2 bln USD i były prawie trzykrotnie większe od wartości osiągniętych zaledwie cztery lata wcześniej. W 2007 r. nadwyżka chińskiego handlu zagranicznego osiągnęła kolejny rekord rocznej dynamiki wzrostu (50 %). W 2007 r. Chiny osiągnęły poziom 11,4 % wzrostu PKB, a 2007 r. jest piątym z kolei rokiem z dynamiką przekraczającą 10 %.

Chiny – jako najszybciej rozwijający się kraj – były w ścisłej czołówce największych importerów na świecie. Zanotowany w 2006 r. wzrost wartościowy chińskiego importu wynosił ponad 16%. W światowym eksporcie również największy udział miały kraje azjatyckie, z Chinami na pozycji wiodącej (jako drugi kraj na świecie), przy dynamice 22%, a średni wzrost innych krajów wschodnio-azjatyckich oscylował wokół 13%.

Azja (w szczególności wschodnia) urosła do roli największego na świecie importera surowców naturalnych i największego na świecie eksportera produktów wysokoprzetworzonych tzw. final products. Chiny stały się „fabryką świata” jako producent blisko 70% światowych dóbr konsumpcyjnych. Obroty chińskiego handlu zagranicznego zdecydowanie i nieprzerwanie rosną, tworząc jednocześnie zapotrzebowanie na usługi transportu morskiego. Sektor morski w gospodarce Chin stanowi poważną siłę napędzającą gospodarkę tego kraju. Jak podaje State Oceanic Administration 10% wzrostu PKB przypada na gospodarkę morską.

Boom na światowych rynkach żeglugowych obserwowany od 2003 r. jest głównie wynikiem siły napędowej zwanej potocznie China Effect. Wpłynęło to zdecydowanie na kierunki ewolucji rynków frachtowych i przewozy tak znaczących surowców i produktów jak węgiel czy rudy żelaza oraz stal. Tak duże zapotrzebowanie na transport morski znalazło swoje odzwierciedlenie w kierunkach rozwoju inwestycji tonażowych. Gospodarka chińska jest swego rodzaju katalizatorem wzrostu zasobów floty światowej i wzrostu zapotrzebowania na nowy tonaż. Przekłada się to obecnie na rekordową dynamikę wzrostu światowej floty, która osiągnęła 1 stycznia 2007 r. imponujący, prawie 9% wzrost w stosunku do roku poprzedniego.

Wśród największych dwudziestu światowych portów kontenerowych i dwudziestu przewoźników liniowych znajduje się dwanaście portów i trzynastu przewoźników dalekowschodnich, przy czym chińskie porty odgrywają coraz większą rolę w obrotach ładunkami tego typu, szczególnie w zakresie eksportu. Chiny mają obecnie trzynaście portów o rocznym obrocie kontenerowym przekraczającym 1 milion TEU. Największe chińskie porty kontenerowe (bez Hongkongu) rozwijają obroty kontenerowe w tempie średnio ponad 20% rocznie. Chińscy najwięksi przewoźnicy tacy jak COSCO Holdings czy China Shipping zamawiają w stocznich największe statki do przewozu kontenerów tzw. ULCS o pojemności przekraczającej 13 000 TEU. Chińskie stocznie mają portfele pełne zamówień i są obecnie drugim producentem stoczniovym na świecie. Szanghaj staje się największym portem świata.

Czy w przyszłości China Effect będzie dalej tak istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój handlu światowego i żeglugi? Czy rozwój gospodarczy Chin i dynamika przewozów towarowych poradzą sobie z narastającymi problemami braku odpowiedniej infrastruktury

portowej i logistycznej oraz z niedoborami wykwalifikowanej kadry pracowników? Czy żegluga pozostanie nadal a sun rising industry, czyli gałęzią nadziei?

E. Gostomski, Internacjonalizacja małych i średnich przedsiębiorstw, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej gospodarki

Przedmiotem opracowania jest analiza ekonomicznych aspektów internacjonalizacji małych i średnich przedsiębiorstw. Internacjonalizacja przedsiębiorstwa oznacza, iż uczestniczy ono w obrocie gospodarczym z zagranicą. Tradycyjną formą internacjonalizacji MSP jest eksport, ale w dobie globalizacji na znaczeniu zyskują też inne formy internacjonalizacji, takie jak bezpośrednie inwestycje zagraniczne (realokacja lub outsourcing), transfer technologii i udział w międzynarodowych łańcuchach tworzenia wartości oraz inne formy kooperacji międzynarodowej. Internacjonalizacja jest motorem wzrostu konkurencyjności MSP. Bariery internacjonalizacji MSP są: niewystarczające zasoby finansowe oraz brak umiejętności i informacji potrzebnych do działania na rynkach zagranicznych.

R. Koszewski, Znaczenie motywacji dla tworzenia i działalności konsorcjum eksportowego

Konsorcjum eksportowe jest formą aliansu pomiędzy małymi i średnimi firmami, którego celem jest wspólne prowadzenie eksportu. Współpraca ta niesie ze sobą liczne korzyści, takie jak możliwość rozłożenia kosztów prowadzenia eksportu na kilka firm, pozyskiwanie dofinansowania ze środków publicznych oraz oferowanie szerszego wachlarza produktów i usług. Jednak przynależność do konsorcjum ma również wady, które zazwyczaj sprowadzają się do problemów ze wspólnym podejmowaniem decyzji przez aliantów. Z tego powodu istotne jest, jakimi motywacjami kierują się członkowie konsorcjum. W artykule scharakteryzowano trzy rodzaje motywacji według antropologicznej teorii Pereza Lopeza: zewnętrzne, wewnętrzne i altruistyczne. Przedstawiono również wyniki badań oceniających rodzaj motywacji kierujących polskimi małymi i średnimi przedsiębiorstwami, potencjalnymi uczestnikami konsorcjów eksportowych.

D. Marciniak-Neider, Akredytywa dokumentowa w świetle regulacji UCP 600

Jednym ze sposobów zapłaty za towar w handlu drogą morską jest akredytywa dokumentowa. Stanowi ona nieodwołalne zobowiązanie banku do honorowania tzw. zgodnej prezentacji, czyli do dokonania zapłaty eksporterowi, w zamian za dostarczenie przez niego do banku, ustalonych w treści akredytywy dokumentów, związanych z realizacją danej transakcji. Dokumenty te muszą być zgodne z warunkami akredytywy, postanowieniami Jednolitych zwyczajów i praktyki dotyczących akredytyw dokumentowych oraz międzynarodową standardową praktyką bankową.

W 2007 r. weszła w życie, opracowana przez Międzynarodową Izbę Handlową, nowa – siódma już - wersja Jednolitych zwyczajów, znana jako UCP 600 (Uniform Customs and Practice for documentary credit) wraz z suplementem tzw. eUCP, dotyczącym dokumentów prezentowanych w formie elektronicznej, a także nowa wersja międzynarodowej standardowej praktyki bankowej (International Standard Banking Practice ISBP), która odpowiada na szczegółowe, pojawiające się w praktyce kwestie, przy sprawdzaniu prezentowanych przez eksportera dokumentów.

Artykuł przedstawia zarówno nowe regulacje dotyczące akredytywy dokumentowej, jak i zawiera porównanie z wcześniej obowiązującymi. Szczególną uwagę zwrócono na zasady

sprawdzania dokumentów przez bank oraz regulacje dotyczące dokumentów transportowych, którym w UCP 600 poświęcono dziewięć artykułów, na ogólną liczbę 39.

Nowe regulacje winny lepiej służyć praktyce obrotu międzynarodowego, gdyż starano się wyeliminować z nich zapisy budzące wątpliwości interpretacyjne.

M. Markiewicz, Kryzys na rynku kredytów hipotecznych w Stanach Zjednoczonych

W dobie globalizacji rynków finansowych głównym kanałem rozprzestrzeniania się kryzysu kredytowego poza banki jest sekurytyzacja kredytów hipotecznych. Liberalna polityka kredytowa, boom na rynku nieruchomości wraz z wykorzystaniem instrumentów opartych na zaawansowanych strukturach finansowych stały się przyczynami wystąpienia kryzysu obejmującego swoim zasięgiem całą gospodarkę światową. Rozmiar kryzysu wynika zarówno z ogromnego zaangażowania instytucji finansowych w instrumenty strukturyzowane, jak też z ważnej roli gospodarki amerykańskiej na świecie i wzajemnego powiązania podmiotów finansowych na globalnym rynku finansowym.

T. Michałowski, Systemy kursowe krajów rozwijających się po 1973 roku

Rozpad międzynarodowego systemu walutowego z Bretton Woods na początku lat 70. XX w. doprowadził do pojawienia się bogatej mozaiki rozwiązań w sferze kursów walutowych. Objęła ona, obok kursu sztywnego, pełnej dolaryzacji oraz niezależnego floatingu, wiele rozwiązań pośrednich. Każde z możliwych do przyjęcia rozwiązań kursowych zapewnia szereg różnego rodzaju korzyści. Jednakże stać się może ono również źródłem określonych problemów i zagrożeń. Kwestia dotycząca wyboru odpowiedniego w danych warunkach systemu kursowego nie straciła na znaczeniu.

Od lat 80. XX w. widać wyraźną tendencję do przechodzenia przez kraje rozwijające się na systemy płynnych kursów walutowych. Tendencja ta nasiliła się po fali kryzysów walutowo-finansowych, jaka w okresie ostatnich kilkunastu lat dotknęła wiele krajów o tzw. rynkach wschodzących.

M. Reysowski, Kanały dystrybucji dóbr szybkozbywalnych w wybranych krajach europejskich

Handel detaliczny w Europie wykazuje stosunkowo dużą koncentrację. Pięć najważniejszych rynków, tzn. Francja, Wielka Brytania, Niemcy, Włochy i Hiszpania to ponad 2/3 obrotów europejskiego handlu detalicznego. Rynki poszczególnych krajów europejskich wykazują duże różnice pod względem struktury sprzedaży FMCG¹. Można mówić wręcz o różnych modelach dominujących na największych rynkach. Krajem z największym udziałem hipermarketów w sprzedaży FMCG jest Francja. W Wielkiej Brytanii silną pozycję mają duże supermarkety, w Niemczech z kolei dominują te mniejsze. We Włoszech stosunkowo duży udział udało się utrzymać handlowi tradycyjnemu.

A. Ruchniewicz, Perspektywy rozwoju międzynarodowego rynku kwitów depozytowych

Głównym celem niniejszego opracowania jest analiza perspektyw rozwoju międzynarodowego rynku kwitów depozytowych. Rynek ten rozwija się dynamicznie, z przejściowymi problemami w latach 2002-2003, od początku lat 90. XX w., a jego początki sięgają 1927 roku.

Kwity depozytowe są to papiery wartościowe wystawiane na rynku zagranicznym na podstawie akcji spółek notowanych w kraju siedziby spółki-emitenta. Instrumenty te emitowane są w celu pozyskania kapitału, poprawy wizerunku spółki, pozyskania nowych akcjonariuszy oraz odbiorców towarów lub usług.

Na przyszłość tego rynku wpływa postępująca globalizacja w gospodarce światowej, procesy integracyjne i liberalizacyjne. Ważnym czynnikiem, który powoduje zmiany na rynku kwitów depozytowych, jest obowiązująca w USA ustawa Sarbanes-Oxley Act of 2002.

Międzynarodowy rynek kwitów depozytowych będzie się w przyszłości dalej rozwijał, ale zmieni się jego struktura.

D. Simpson, Wpływ uwarunkowań kulturowych na style przywództwa

Badanie stylów przywództwa w Europie pokazało, że występują znaczące różnice pomiędzy Europą północno-zachodnią i południowo-wschodnią. Kadra kierownicza wywodząca się z pierwszej grupy krajów jest bardziej zorientowana na wyniki, osiągnięcia, realizację celów oraz przyszłość. Dlatego preferowane cechy menedżera to umiejętność integrowania, inspirowania i podejmowania decyzji. Styl kierowania menedżerów pochodzących z drugiej grupy krajów odznacza się takimi atrybutami, jak autokratyzm, zachowanie twarży, przestrzeganie procedur, przywiązywanie wagi do statusu, czy umiejętności administracyjne. Kultury tych krajów są mniej zorientowane na przyszłość i potrzebę osiągania celów, za to bardziej uwidocznione jest w nich zachowanie dystansu władzy. Mimo postępującej integracji krajów europejskich, istniejące różnice kulturowe wywierają określony wpływ na styl przywództwa. Dlatego, podejmując inwestycje bezpośrednie, warto mieć na uwadze wyniki badań prowadzonych w tej dziedzinie, bowiem praktyczne wykorzystanie tej wiedzy może przyczynić się do osiągnięcia sukcesu w biznesie. Znajomość uwarunkowań kulturowych nie tylko ułatwia zrozumienie różnic w stylach przywództwa, ale także ma zastosowanie w negocjacjach handlowych i kierowaniu personelem.

Można zauważyć, że cechy skutecznego przywództwa pokrywają się z wymiarami kultury charakterystycznymi dla określonej grupy krajów. Takie atrybuty, jak: autokratyzm, zachowanie twarży, przywiązywanie wagi do statusu, przestrzeganie procedur, umiejętności administracyjne i dyplomatyczne są charakterystyczne dla krajów Europy Południowo-Wschodniej, których społeczeństwa odznaczają się stosunkowo dużym dystansem władzy, niskim nastawieniem na przyszłość i osiągnięcia. Z kolei kraje Europy Północno-Zachodniej, gdzie społeczeństwa są nastawione na osiągnięcia i zorientowane na przyszłość, uważają prawość, umiejętność inspirowania oraz podejmowania decyzji za ważne atrybuty przywódców, określanych jako charyzmatyczni czy transformacyjni¹. Różnice w postrzeganiu atrybutów skutecznego przywództwa pomiędzy obu częściami Europy wynikają w dużej mierze z uwarunkowań kulturowych. Odnosi się to w szczególności do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, które przez ostatnie kilkadziesiąt lat funkcjonowały w odmiennym systemie polityczno-gospodarczym, co nie pozostawało bez wpływu na utrwalenie się określonych wzorców przywództwa i postrzegania ich jako efektywne.

I. Sobol, Hongkong jako międzynarodowe centrum finansowe

O tym, czy dany ośrodek można nazwać światowym centrum finansowym decydują między innymi następujące czynniki:

- liczba działających banków zagranicznych,
- udział działalności prowadzonej w walutach obcych,
- udział działalności prowadzonej przez nierezydentów,
- rozmiar rynku pieniężnego, walutowego, kapitałowego, kredytowego, pochodnych instrumentów finansowych i ubezpieczeniowego.

Jednym z trzech głównych międzynarodowych centrów finansowych na kontynencie azjatyckim jest Hongkong. Swoją pozycję na światowym rynku finansowym Hongkong zawdzięcza różnym czynnikom. Należą do nich: niestosowanie już od okresu powojennego ograniczeń dewizowych, sprzyjające otoczenie prawne, korzystny system podatkowy, a także stabilna sytuacja polityczna. Bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna, w szczególności transport lotniczy, łączący region ze światem, jest dodatkowym atutem, który posiada Hongkong. Do rozwoju sektora usług finansowych w regionie przyczyniła się również obecność wysokiej klasy specjalistów, a także posiadanie przez język angielski statusu języka urzędowego.

Przyszłość Hongkongu jako finansowego centrum jest przede wszystkim uzależniona od pogłębiania współpracy z Chinami kontynentalnymi, gdyż to właśnie głównie z Chin będzie pochodził popyt na usługi dostarczane przez hongkoński sektor finansowy.

A. Stanowska-Hirsch, Ocena taryfowych i pozataryfowych warunków dostępu polskich towarów do rynku rosyjskiego

Taryfowe warunki dostępu polskich produktów do rynku Federacji Rosyjskiej zarówno przed wejściem Polski do Unii Europejskiej, jak i po jej wejściu, nie różniły się od warunków na jakich realizowany był import do Rosji z krajów będących najważniejszymi konkurentami polskich producentów. Ze względu jednak na charakter polskiej oferty w latach 90. XX w., której ważnym elementem była konkurencyjność cenowa oraz z powodu dużego udziału produktów rolno-spożywczych konstrukcja rosyjskiej taryfy celnej pogarszała pozycję rynkową polskich eksporterów. Eksporterzy na rynku rosyjskim napotykały liczne bariery pozataryfowe związane z odprawami celnymi, niestabilnym prawem, ilościowymi ograniczeniami, wymogami technicznymi i sanitarnymi oraz procesem certyfikacji. Jak wynika z przeprowadzonych badań, przeszkody te stanowią utrudnienie nie tylko dla polskich przedsiębiorstw, ale także dla przedsiębiorców z innych krajów Unii Europejskiej oraz USA.

R. Zaborowska, Znaczenie własności intelektualnej dla rozwoju gospodarczego

Przez wieki o bogactwie przedsiębiorstw i gospodarek stanowiły znaczące zasoby aktywów materialnych – ziemi, budynków, maszyn i urządzeń. Od kilku dziesięcioleci rolę tę przejmują w coraz większym stopniu dobra niematerialne. W dobie e-gospodarki, największe sukcesy odnoszą przedsiębiorstwa o wysokim współczynniku innowacyjności, inwestujące w badania i rozwój, przyczyniające się do budowania kapitału intelektualnego. Współczesne społeczeństwo określane jest niekiedy mianem „społeczeństwa informacyjnego”, a współczesne gospodarki – gospodarkami opartymi na wiedzy. Wraz z rosnącym znaczeniem wartości niematerialnych, tradycyjne wskaźniki poziomu rozwoju gospodarczego, takie jak PKB, stają się coraz mniej użyteczne, jako że przy ich kalkulacji nie uwzględniane są w dostatecznym stopniu kreowane przez gospodarki zasoby wiedzy. W obliczu tej sytuacji na znaczeniu zyskują statystyki patentowe, jako dodatkowe wskaźniki kondycji gospodarczej. Rosnąca liczba udzielanych patentów stanowi bowiem odzwierciedlenie ekspansji ochrony własności intelektualnej. Niektórzy twierdzą, iż to ostatnie zjawisko prowadzi do wzrostu

monopolizacji rynków, dając właścicielom patentów wyłączne prawa sprzedaży i dystrybucji wyrobów i usług objętych ochroną patentową. Niniejszy artykuł ukazuje konieczność traktowania tej problematyki z perspektywy dynamicznej i długoterminowej, faworyzującej zwiększoną ochronę własności intelektualnej, jako konsekwencję wzbogacających gospodarki odkryć i innowacji.

K. Żołądkiewicz, Reorientacja polityki gospodarczej Nowej Zelandii a zmiany w handlu zagranicznym

Przewagi komplementarne gospodarki Nowej Zelandii od lat 60. XX wieku ulegają istotnym zmianom. Przeprowadzone redukcje barier handlowych (unilateralne oraz wielostronne), reformy gospodarcze oraz integracja z gospodarką Australii sprzyjały zmianom pozycji konkurencyjnej firm nowozelandzkich i dywersyfikacji zarówno rynków zbytu, jak i eksportowanych produktów. Tym niemniej, ma nadal miejsce utrzymywanie się „tradycyjnych” przewag w eksporcie produktów rolnych i niektórych surowców, ale wzrasta także udział w nowozelandzkim eksporcie produktów wysoko przetworzonych oraz dóbr mniej przetworzonych, jak miedź czy aluminium. Nowozelandzki eksport produktów przemysłowych stanowił w 2007 roku 1/3 eksportu ogółem. Rozwój przemysłowy Nowej Zelandii wyraźnie podąża w kierunku zwiększenia jej przewag konkurencyjnych w gospodarce światowej, a sprzyja temu przyjęta strategia rozwoju, a zwłaszcza pogłębianie integracji z gospodarką australijską.